

LBRIS

We know
books

DIANA CIUHUREANU

Copilul supradotat

Un ghid pentru părinți și profesori

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2025

Intelligence, Volume 69, July-August 2018, p. 71-86, Centre for Cognitive Ageing and Cognitive Epidemiology, Department of Psychology, University of Edinburgh, 7 George Square, Edinburgh, Scotland EH8 9JZ, UK, MRC/CSO Social & Public Health Sciences Unit, 200 Renfield Street, University of Glasgow, Glasgow G2 3QB, UK, MRC Lifecourse Epidemiology Unit, University of Southampton, Southampton General Hospital, Southampton SO16 6YD, UK, doi 101016.1060-2896.

Yazdani, S. & Daryei, G. (2016), *Parenting styles and psychosocial adjustment of gifted and normal adolescents*, Pacific Science Review B: Humanities and Social Science, Volume 2, Issue 3, November 2016, p. 100-105, doi: org/10.1016/j.psr.b.2016.09.01.

Cuprins

1. Delimitări conceptuale	5
2. Performanța intelectuală și structurile neuronale în consecință	25
3. Motivația școlară, rezultatul parteneriatului dintre școală și familie	41
4. Miturile supradotării	69
5. Factori de risc care pun în pericol dezvoltarea copilului supradotat	73
6. Cercetare și concluzii	84
7. Caracteristicile copilului supradotat. Tablou complet	89
8. Bibliografie	96

© Diana Ciuhureanu, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIUHUREANU, DIANA

Copilul supradotat : un ghid pentru părinți și profesori /

Diana Ciuhureanu. - Cluj-Napoca : Casa cărții de știință, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-17-2471-0

159.9

Grafician: Roxana Ardelean

Casa Cărții de Știință

B-dul Eroilor nr. 6-8

Cluj-Napoca, 400129

Tel: 0264-431920

www.casacartii.ro, e-mail: editura@casacartii.ro

1. Delimitări conceptuale

Platon a fost primul care a recunoscut supradotarea, denuindu-i „copii de aur” pe cei vizați și susținând că trebuiau să fie ținuti sub pază și să fie vegheați cu strășnicie de către părinții lor, pentru a fi în stare să conducă. După spusele lui Platon, aceștia aveau un mare potențial, dar erau rari, de unde și nevoia unor îngrijiri meticuloase. Așadar, copiilor supradotați li se acordau privilegii și erau văzuți speciali. În China, copiii supradotați erau formați la curtea regală.

În secolul al XIX-lea, interesul public pentru supradotare a crescut considerabil pentru că s-a răspândit fenomenul „copiilor ieșiți din comun”, care ieșeau în evidență prin prisma rezultatelor academice, fundamental ridicate. Un exemplu urmărit a fost Karl Witte, care la 14 ani a obținut titlul de doctor în filosofie la Universitatea din Leipzig, dar și cel al fizicianului Kelvin, care la 10 ani a fost admis la Universitatea din Glasgow. Apariția acestor copii și tineri a adus provocări sistemului educațional, impunând o modificare de structură urgentă, pentru ca potențialul lor să nu se risipească. Astfel, au fost elaborate strategii de educație implementate în școli, care urmăreau sisteme de accelerare și îmbogățire, modificarea activităților școlare, suplimentarea programului cu activități extracurriculare și înființarea de clase pilot.

Conform curbei lui Gauss, copiii supradotați sunt poziționați spre marginea din dreapta; în contrast cu ei, la polul opus se află cei cu dizabilitate mintală și alte tipuri de handicap, iar partea de mijloc este rezervată mediei populației. Cu cât copilul are un IQ mai ridicat,

cu atât supradotarea lui devine mai evidentă și, astfel, se îndepărtează de media populației, distanța dintre sine și medie devenind tot mai mare. Această distanțare de tipicul cotidian va provoca izolarea socială încă de la cea mai fragedă vârstă. De aceea, copiii supradotați necesită o atenție sporită atât din prisma nevoilor lor educaționale, cât și a celor afective și de mediu, care să le readucă echilibrul personalității.

Condiția de bază pentru supradotare acoperă domeniul inteligenței generale, cu un IQ de peste 120. Există mai multe tipuri de supradotare, în funcție de capacitățile intelectuale. Supradotarea nu se pierde niciodată pentru că este vorba de o moștenire genetică, de o structură diferită a creierului. Apare influența genetică asupra capacității cognitive să implice multe gene, fiecare contribuind cu efecte mici; aceste contribuții sunt aditive; supradotarea nu este o stare de sine stătătoare și dominantă, iar pentru o capacitate ridicată, aceste gene sunt variante comune. Individul dotat în mod înăscut a avut norocul să moștenească versiuni benefice din punct de vedere cognitiv ale multor gene. Performanța talentată este rezultatul multor mici aspecte avantajoase ale neuro-calculării, potențial pe mai multe sisteme, și contribuția lor la dezvoltarea și menținerea abilităților cognitive și fizice. E important că mulți copii pot părea străluciți în primii ani de viață, însă supradotarea este un fenomen aplicabil funcționalității omului care se menține în timp. Din păcate, un factor al realității este că statutul socioeconomic scăzut al părinților poate determina o stagnare în explorarea potențialului copilului supradotat. Din acest motiv, aceste familii au nevoie de sprijin din partea populației și a sistemului politic. Mai mult decât atât, un statut socioeconomic scăzut poate pune în dificultate identificarea supradotării.

Recunoașterea supradotării în primii ani de viață, care sunt cei mai importanți pentru dezvoltarea copilului, este puțin probabilă în mediile și în familiile care nu sunt informate în legătură cu acest fenomen. Încurajarea părinților de a merge și a consulta un

specialist în legătură cu orice abatere de la normă este vitală în primii ani de viață. Pentru toate stadiile de vârstă există abilități pe care copilul ar trebui să le posede. Sunt zeci de ani de studii și mii de copii examinați. Orice părinte ar trebui să știe schemele de dezvoltare a copilului pe stadii de vârstă, să fie informat despre ele. Așa cum există informații despre cât, când, ce și cum ar trebui să mănânce un copil. Tot astfel, și informațiile psihologice sunt esențiale pentru dezvoltarea sa. Discuția nu este despre posibilitatea statutului socio-economic de a afecta dezvoltarea și funcționarea creierului, ci mai degrabă doar nivelurile de stimulare cognitivă. Sunt, totuși, situații din mediile subdezvoltate economic și cultural, unde copiii pot suferi traume, neglijențe grave, îndoctrinări sau abuzuri, care le limitează dezvoltarea și funcționarea creierului, dar acestea sunt cazuri extreme.

Ceea ce este deosebit de îngrijorător este lipsa cercetărilor privind copiii dotați din punct de vedere academic. O explicație a acestei lipse de atenție față de această categorie în acest context se poate datora credinței că nu prezintă nevoi emoționale sau sociale specifice, existând o predominanță a stereotipurilor care îi arată ca fiind încrezători, motivați și capabili să facă față provocărilor de dezvoltare cu ușurință. Ocazional, lipsa de cunoștințe ale adulților despre caracteristicile specifice ale studenților dotați din punct de vedere academic poate avea consecințe devastatoare. În prezent, însă, literatura de specialitate sugerează perspective distincte în ceea ce privește hărțuirea fizică, verbală și hărțuirea cibernetica la elevii dotați din punct de vedere academic. Una dintre cele pe care ne vom axa, pentru că este mai comună în practica zilnică, sugerează că elevii supradotați au caracteristici specifice care le cresc riscul de a fi victimizati, cum ar fi perfecționismul, sensibilitatea, dezvoltarea asincronă, conștientizarea ridicată a problemelor morale și etice, un puternic sentiment de individualism, motivația, dezvoltarea timpurie a locului lor intern de control, pasiunea de a învăța și o performanță academică remarcabilă. Semenii îi pot percepe ca fiind prea inteligenți, cu un vocabular prea extins sau disperați după atenție. Acest

lucru poate duce la ridiculizarea lor de către alți elevi, care se referă la ei drept „știe-tot”, „tocilari” sau „idioti”. Pe de altă parte, copiii supradotați sunt de obicei jenați să recunoască faptul că nu pot controla situația. Prin urmare, avantajul lor academic nu îi împiedică să sufere consecințele *bullying*-ului.

Prin natura acestor caracteristici, supradotarea oferă un comportament diferit față de media populației pe termen lung. Copilul supradotat va găsi variante unice, rapide și creative în domeniul înspre care se orientează. El se va face remarcat în mediul său, oricare ar fi acela. Supradotarea nu promite automat succesul academic. Este nevoie de muncă și efort chiar și la elevii supradotați, pentru că, deși pot fi străluciți la memorarea lecțiilor, la modul de exprimare orală, la viteza de procesare și de rezolvare a lecțiilor, accelerând astfel nivelul cognitiv, ei rămân în conformitate cu vârsta cronologică pe celelalte paliere ale dezvoltării. Acest decalaj îi aduce față în față cu emoțiile tipice vârstei cronologice la care se află, dar pe care le exacerbează datorită procesării cognitive avansate. Controlul acestei exacerbari este cheia echilibrului supradotării.

Din păcate, statisticile arată că mai multe persoane cu IQ ridicat peste medie ajung să sufere tulburări de personalitate, psihoze, depresii, să aibă idei delirante și să săvârșească infracțiuni, decât cei care fac alegeri sănătoase. Copilul supradotat are de-a face cu multe conflicte interioare de-a lungul vieții. Ceea ce îi împinge pe mulți copii spre devianță comportamentală este lipsa libertății de a-și manifesta supradotarea – apropiații insistă să fie ca majoritatea, când ei sunt clar diferiți – și lipsa oportunităților. Este foarte frustrant să fii nevoit mereu să îți suprimi personalitatea și să te conformezi limitelor impuse de societate. Un copil supradotat are nevoie de un teren foarte fertil pentru creștere.

Deficiență mintală ușoară: IQ 50-69

Intelect de limită: IQ 70-89

Intelect de medie: IQ 90-109

Dotare superioară mediei: IQ 116-130

Supradotare: IQ 130-145

Supradotare ridicată: IQ 145-180

Supradotare extremă: IQ peste 180 (Thomas Young – fizician, James Maxwell – fizician, Isaac Newton – fizician, Leonardo da Vinci – inginer și artist, Albert Einstein – fizician, Johann Wolfgang von Goethe – scriitor)

Copilul supradotat știe că este diferit, el dezvoltă o conștiință de sine încă din primii cinci ani de viață. Supradotarea este fluidă. Uneori vorbim de cazuri de succes și popularitate, alteori de copii retrași. Alteori supradotarea oscilează și avem într-un singur copil o mulțime de stări, emoții și gânduri. Supradotarea este explicată și sub forma unei dezvoltări asincronice în care abilitățile cognitive avansate + intensitatea sporită a lor determină experiențe și conștientizări interioare care sunt calitativ diferite de normă. Această asincronie crește pe măsură ce capacitatea intelectuală este mai mare, amintindu-ne de curba lui Gauss.

Copiii supradotați se pot comporta precum adulții într-un anumit context, iar în altul pot manifesta accese care să dezvăluie diverse emoții ale unui comportament de tip pueril. Oricât de surprinzătoare ar fi reacțiile copilului supradotat, acesta rămâne totuși un copil conform vârstei cronologice și a nevoilor specifice acesteia. Unicitatea acestor trăsături, care se formează în interiorul creierului, descrie o vulnerabilitate deosebită, ce necesită modificări pentru a se dezvolta în mod optim. Ajustări în ceea ce privește modul de *parenting*, personalizarea modului de predare și evaluare în școală, deschiderea către consiliere. Vorbim despre o adaptare reciprocă. Ei învață cum funcționează societatea în general, iar noi ne adaptăm la nevoile lor diferite de ale celorlalți.

Pentru a delimita conceptual și mai bine subiectul, pentru identificare și evaluare este esențială înțelegerea în sensul lor practic al termenilor: copil talentat – supradotat – geniu. Talentul este o aptitudine, o capacitate deosebită, înnăscută sau dobândită, într-un anumit domeniu, care favorizează o activitate. Talentul nu necesită o inteligență superioară, acesta reprezintă exercitarea unei aptitudini înnăscute sau dobândite prin multă practică și nu denotă precis creația la nivelul supradotării. Geniul beneficiază de o supradotare indiferent de activitate și are un IQ de peste 180, acesta *transcende limitele firescului* (Jigău, M., 1994). De-a lungul anilor, a ieșit în evidență faptul că geniul nu a fost înțeles de contemporanii săi, având o manifestare extremă a unor abilități tipice, construind o rampă în evoluția societății și marcând rezultate de importanță istorică. Supradotarea este pârghia de mijloc între talent și geniu.

Termenii „copil talentat”, „copil supradotat” și „copil geniu” sunt adesea folosiți pentru a descrie copiii care prezintă diferite niveluri de abilități intelectuale și de dezvoltare. Cu toate acestea, în timp ce termenii sunt uneori folosiți interschimbabil, ei se referă, de fapt, la categorii distincte bazate pe abilități cognitive, talente și potențial. Înțelegerea diferențelor dintre aceste categorii este crucială nu numai pentru recunoașterea nevoilor specifice ale fiecărui copil, ci și pentru a se asigura că aceștia primesc sprijinul și educația corespunzătoare pentru a-și stimula dezvoltarea individuală, favorizând medii care încurajează creșterea, creativitatea și realizarea.

Talent	Supradotare	Geniu
Nu necesită abilități cognitive superioare	IQ peste 120	IQ peste 180
Adaptabil la societate	Tendința spre izolare	Singuratic
Motivație extrinsecă	Motivație intrinsecă	Motivație intrinsecă

Nu necesită o inteligență creatoare	Inteligență creatoare cu tendințe spre inovație	Inteligență inovatoare
Nu necesită curriculum diferențiat	Necesită curriculum diferențiat și strategii educaționale diferite	Necesită curriculum diferențiat și strategii educaționale diferite, de multe ori accesând programe de accelerare sau <i>homeschooling</i>
Nu necesită consiliere sau psihoterapie	De cele mai multe ori, părinții și copiii ajung la consilier sau psihoterapeut	Își rezolvă singur situațiile conflictuale și este autodidact permanent pe toate palierele
Trăiește emoțiile așa cum sunt, conform mediului, poate ignora anumite informații	Exacerbează emoțiile și are tendința să ia lucrurile personal	Este interesat doar de originea lucrurilor, de situații profunde de viață ignorând subiectele cotidiene
Are nevoie de exercițiu permanent pentru performanță Poate fi înnăscut sau dobândit	Supradotarea este doar înnăscută cu performanță rapidă și diferențe vizibile față de ceilalți copii	Inteligența este înnăscută cu performanță rapidă și diferențe vizibile față de ceilalți copii

Un copil tipic talentat este, în general, înțeles ca fiind unul care se dezvoltă într-un ritm tipic, urmând o traiectorie de dezvoltare în conformitate cu semenii săi. Acest termen nu implică inteligență sau abilități medii, ci se referă mai degrabă la copiii a căror dezvoltare cognitivă, socială și emoțională se aliniază cu așteptările pentru grupa lor de vârstă. Majoritatea copiilor sunt considerați tipici în sensul că nu prezintă abateri extreme în funcționarea lor cognitivă.

Un copil supradotat este cel care demonstrează abilități intelectuale, creativitate sau talent peste medie în anumite domenii.

Supradotarea se referă de obicei la copiii care au performanțe semnificativ mai bune decât colegii lor în mediile academice și prezintă talente excepționale în domenii precum matematica, muzica, limba sau artele. Copiii supradotați sunt adesea identificați prin teste de IQ standardizate, realizări academice sau recomandări ale profesorilor pe baza abilităților lor de a stăpâni concepte complexe și de a rezolva probleme într-un ritm accelerat.

Un copil geniu, pe de altă parte, reprezintă un nivel extrem de capacitate intelectuală, extinzându-se adesea dincolo de categoria „înzestrată”. Copiii genii demonstrează abilități cognitive extraordinare, cu scoruri IQ mult peste 140 (de obicei asociate cu inteligența la nivel de geniu), talente și perspicacitate în domenii specifice care transcend excelența academică tipică, afișând creativitate, abilități de rezolvare a problemelor sau profunzime intelectuală. Un copil genial prezintă adesea calități unice, inclusiv capacitatea de a conceptualiza idei abstracte, de a aduce contribuții inovatoare în domenii specifice sau de a se angaja într-o gândire extrem de originală încă de la o vârstă foarte fragedă.

Diferența principală dintre un copil tipic, un copil supradotat și un copil geniu constă în abilitățile cognitive și dezvoltarea intelectuală.

Abilitățile cognitive ale unui copil tipic talentat urmează de obicei un model previzibil de dezvoltare. În diferite etape, copiii dobândesc abilități de bază precum limbajul, coordonarea motrică și memoria. Deși pot avea puncte forte sau puncte slabe în anumite domenii, dezvoltarea lor intelectuală progresează, în general, conform reperelor standard. Copiii tipici operează de obicei într-un interval de IQ mediu, între 85 și 115. Ei demonstrează o capacitate de gândire abstractă și de rezolvare a problemelor, dar adesea necesită îndrumare și structură pentru a excela din punct de vedere academic.

Copiii supradotați, prin definiție, prezintă abilități intelectuale mai mari decât media, au tendința de a avea un IQ în intervalul de 120 sau mai mare și, deseori, performează într-un ritm accelerat la

disciplinele academice. Copiii supradotați pot înțelege rapid concepte complexe și sunt adesea capabili să gândească critic sau creativ problemele. De asemenea, tind să aibă un vocabular avansat și se pot exprima elocvent încă de la o vârstă fragedă. Abilitățile cognitive ale copiilor supradotați le permit să excelleze în anumite domenii, cum ar fi matematica, artele limbajului sau muzica, adesea cu mult peste așteptările tipice pentru vârsta lor.

Copiii supradotați pot demonstra, de asemenea, o capacitate mai mare de gândire abstractă, care le permite să înțeleagă cu ușurință idei teoretice sau ipotetice. Cu toate acestea, deși pot excela în anumite domenii, copiii supradotați pot să nu fie neapărat genii, deoarece abilitățile lor, chiar dacă sunt excepționale, se încadrează de obicei în domeniul talentelor foarte avansate, mai degrabă decât în cel al inovației sau al perspicacității inovatoare.

Așadar, supradotarea este un mod de funcționare a creierului, un concept de sine stătător care însumează toate abilitățile și capacitățile gândirii. Mecanismele acestei gândiri sunt superioare mediei, ceea ce oferă o altă viziune asupra lucrurilor. Rezultatele doar pe baza unui singur talent nu pot fi o caracteristică definitorie a supradotării. De altfel, nu doar copiii supradotați pot excela la învățătură. La fel de bine pot lua note maxime și copiii cu inteligență medie sau locul întâi la diverse concursuri. Pentru că, în primul rând programele de școlarizare sunt concepute pentru copiii cu inteligență medie. Aceștia au toate șansele de a obține rezultate la fel de bune, diferența o face exprimarea acestei inteligențe. În momentul în care vorbim despre supradotare, exprimarea gândirii depășește media capacităților generale vârstei cronologice. Vârsta mentală îl împinge pe copilul supradotat la grupuri de vârstă mai mari decât vârsta sa cronologică și, astfel, un copil supradotat (avem exemplul celor din SUA) care stăpânește abilitatea motricității fine și are talent la desen, corelate cu abilitățile sale cognitive, determină o accelerare avansată, ajungând să participe la cursurile unei universități de arhitectură, devenind poate chiar și student acolo.